

„ПРАЗНИЦИ“ ЗА СЕТИВАТА В ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО И В ЧУЖДОЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ

*Анелия Ламбова, Елена Савова, Нора Кръстева, Росица Василева,
Нов български университет*

Zusammenfassung

Der Beitrag präsentiert ein Projekt für den studienbegleitenden DaF-Unterricht an der Neuen Bulgarischen Universität, das, entsprechend den aktuellen methodisch-didaktischen Ansätzen, die integrierte Entwicklung kommunikativer und ästhetischer Kompetenz der Deutschlernenden fördern will. Vorgestellt werden Lernszenarien-, -aktivitäten und -materialien, die zum Erreichen dieser Lern- und Bildungsziele entwickelt und in der Universitätsgemäldegalerie UniArt als einem einzigartigen Kulturzentrum und authentischen Lernort eingesetzt worden sind. Die kreativen, handlungsorientierten und gleichzeitig mehrere Sinne ansprechenden Aufgaben drehen sich thematisch um die Ausstellung „Feste für die Sinne“. Sie dienen als Impulse für den Umgang mit Werken der bildenden Kunst und für die sprachliche Aktivität der Lernenden. Die im Aufsatz dargestellten Ideen und Erfahrungen bieten Anregungen für den Fremdsprachenunterricht in verschiedenen Bildungskontexten.

*Живописта е няма поезия, поезията –
говореща живопис.*

Симонид

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

Изобразителното и словесното изкуство имат свои характерни изразни средства, които са предмет на естетически съпоставки още от античната древност (вж. Паси, 1985, стр. 47). Но словото и изображението се допълват взаимно – както в света на прекрасното, така и в ежедневието. Особено продуктивно е тяхното взаимодействие в учебния процес, в който образованието се съчетава с художествената култура и в който се насърчават едновременно познавателните дейности, преживяването и творчеството.

1. Теоретични постановки

Съвременното чуждоезиково обучение подпомага многостранното образование. То е ориентирано към изграждане не само на практически умения за общуване, но и на общата културна компетентност, на ценностната система и на личностни качества, като толерантност, емпатия, способност за критично и аналитично мислене¹. Използваните в него похвати са насочени към „цялостно“ въздействие върху учещите, към ангажиране на всички сетива, на чувствата, ума, творчеството и въображението (Bernstein & Lerncher, 2014, S. III-VI). Важен негов подход е дейностно ориентираният – знанията и уменията се усвояват за целите и със средствата на речевата и неречевата дейност (вж. Трим и др., 2006, стр. 19). Те следва да се развиват интерактивно – с различни форми на взаимодействие, и комуникативно – със задачи и в ситуации, които дават естествен повод за общуване в учебен и в извънучебен контекст.

За изпълнение на посочените цели, препоръки и принципи в последните години се разгръщат инициативи за съчетаване на чуждоезиковото обучение с „естетическото образование“² чрез занимания с творби на изобразителното изкуство в тяхната автентична среда – галерията и музея. Примери за това дават проектите за обучение по чужд език на Музея за изящни изкуства в Базел³, Швейцария, на Университета Дюсбург-Есен в сътрудничество с музея Фолкванг в град Есен, Германия (Baur & Okońska, 2015, S. 140) и на Гьоте Институт съвмест-

¹ Вж. Обща европейска езикова рамка (Трим и др., 2006, стр. 12-14), Наредба № 5 от 30.11.2015 за общообразователната подготовка, Приложение № 2, стр. 26

² вж. Чен (Chen, 2014, S. 262)

³ <https://kunstmuseumbasel.ch/de/besuch/kunstvermittlung/angebote?targetId=3&language=1&typeld=11>, прочетен 30.03.2018.

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДОЕЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

но с Националната галерия „Дмитрий Шеварднадзе“ в Тбилиси, Грузия (Massoudi et al., o. J.⁴, S. 5).

2. Проект „Празници за сетивата“ в Нов български университет

Подобен проект бе разработен и за общообразователните курсове по немски език в Нов български университет. По своя замисъл той съчетава гореспоменатите цели, принципи и похвати на съвременното чуждоезиково обучение с образователната философия на НБУ. Тази философия е „основана на либералната идея за образование, свързващо придобиването на знания и професионалното специализиране с общото духовно развитие“⁵. За нейното осъществяване Университетът непрекъснато изгражда необходимите духовни и материални условия. Едно от тях е Галерия „УниАрт“, която предостави особено добра възможност за реализацията на проекта. Като уникален културен център в сърцето на Нов български университет и „съвременно университетско пространство за създаване на интердисциплинно знание с интерактивни форми“⁶, тя се превърна в автентична среда за учене, естетическо преживяване, игрови и комуникативни дейности в пряк досег с творби на изобразителното изкуство.

2.1. Цели, задачи и тема на проекта

Идеята на проекта се гради върху разбирането, че художествените произведения дават естествен повод за общуване и творчество, а тяхното тълкуване активизира и усета за езиковите изразни средства. В тази връзка негова цел бе развиването на културната, комуникативната и символната компетентност⁷ на студентите. Сред основните му задачи бяха разнообразяването на учебните похвати чрез активизиране на различни сетивни възприятия, на познавателни и творчески процеси в картинната галерия. Очакваше се това да допринесе за повишаване на мотивацията на студентите за изучаване на чужд език и за разкриване пред тях на богатите възможности за учене и личностно развитие, които предоставя средата на Нов български университет.

⁴ Ohne Jahresangabe – без посочена година на издаване.

⁵ <https://nbu.bg/bg/za-nbu/nov-bylgarski-universitet>, прочетен 30.03.2018.

⁶ Вж. Текев <http://www.uniart.bg/%D0%A0%D0%B0%D0%B7%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B8/1/MNevctKXcpKvY1OHg9K3cpezcxOvM9aXcdOPcZKriZKLYVOLcZOPcVKvIJ>, прочетен 30.03.2018.

⁷ Символната компетентност включва усета за символния заряд на езиковите средства и способността за тълкуването им като част от знаковите системи на родния и други езици в определен исторически, социален и културен контекст (вж. Kramersch, 2006, S. 36 – 37; Kramersch, 2009)

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

Проекти от подобен вид могат да бъдат съсредоточени или върху тема от учебната програма по чужд език или върху изразните средства на художествените творби (вж. Massoudi et al., o.J., S. 7; Baur & Okońska, 2015, S. 141ff.). Представеният тук проект бе разработен с помощта на първия подход. Добра възможност за тематично свързване с учебната програма даде изложбата „Празници за сетивата“, представена в Галерия „УниАрт“⁸ в периода от 21.12.2017 г. до 31.01.2018 г. Тя среща публиката с жанровата живопис на Фламандската традиция от епохата на Барока. Творбите изобразяват сцени и характери, наблюдавани в ежедневието, семейни и селски празници и др. Те впечатляват със своя реализъм, моментност и динамика на изображението, изразителност на персонажите⁹. Като въвеждат в пъстрия свят на едно будно, развивало се преди векове общество, картините подтикват зрителя към съпреживяване и съпоставки между миналото и съвременното, чуждото и родното. Това даде възможност за свързване на изложбата с темата от учебната програма „Празници, обичаи, ежедневието“ и за извеждане на следните конкретни цели на изградените около нея учебни занятия:

затвърждаване и развиване на умения

- за говорене:
 - описание/коментиране на дейности/картини;
 - обсъждане на правила за поведение (забранено – разрешено);
 - съпоставяне – празник – ежедневието, празниците преди и днес;

- за писане: диалози в комикс;

затвърждаване и разширяване на знания за лексикални и граматични средства:

- лексика: дейности, храна, напитки, предмети, места;
- граматика: модални глаголи;

⁸ <http://www.uniart.bg/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8+%D0%B7%D0%B0+%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0%2B%2B%2B%2B%D0%A1%D1%8A%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8F/1/MnevctKHY5KHcZOHYNWvcBe3Y1KLcBe-YVafMWebMZeXctKbcBafMJefYFefl5Kdc9KP>, прочетен 30.03.2018.

⁹ Представянето на изложбата в настоящата статия е по материали на галерия „УниАрт“.

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДОЕЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

запознаване с колекцията и актуалната изложба на „УниАрт“;

развиване на естетическа и межкултурна компетентност: запознаване с „жанровата живопис“, тълкуване на детайли, търсене на послания, съпоставка със съвременното и с родната култура.

2.2. Организация на проекта и учебните дейности

Проектът бе подготвен и реализиран от преподаватели по немски език от департамент „Романистика и германистика“. Осъществен бе в края на зимния семестър на учебната 2017/18 година. Целевата група бяха студенти от общообразователните курсове по немски език в НБУ на равнище А1.

Проектът бе проведен в рамките на учебните занятия. Дейностите бяха структурирани логически в учебен сценарий, включващ три отделни етапа:

- преди посещението на галерията;
- по време на посещението на галерията;
- след посещението на галерията.

Първият етап въведе студентите в темата на изложбата „Празници на сетивата“. Чрез различни задачи се активираха знанията и необходимият езиков материал, свързани с изобразителното изкуство, посещението на галерии и отбелязването на различни празници.

Вторият етап обхващаше самото посещение на Галерия „УниАрт“, въвеждаща лекция за изложбата и изпълнение на подготвените задачи към избраните картини.

Третият етап включваше допълнителни задълбочени дейности, свързани с темата и картините, както и задачи за самостоятелна работа в електронната обучителна платформа „Мудъл“.

2.3. Разработване на учебните материали

Първият етап от подготовката на проекта включваше избор на подходящи картини от Галерия „Уни-

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

Арт“. За работата със студентите преподавателите се спряха на следните платна от галерията: „При бръснаря“, „Пушач на лула“, „Завръщане“, „Картоиграчи“, „В кръчмата“, „Еврейско семейство“, „След лов“, „Селски празник“ 1 и „Селски празник“ 2. Водеща при подбора на произведения на изкуството беше идеята картините да дават възможност за разиграване на диалози и ролеви игри, а също така творбите да са богати на изображения от околния свят и да предоставят възможност за упражняване на съответния лексикален материал. Друг важен момент при избора беше и емоционалният заряд на картините, предоставящ поле за интерпретации за душевността на героите, за събития, случили се преди мига, уловен от четката на художника или пък за такива, които биха последвали този момент.

След избора на картините екипът пристъпи към тяхното дидактизиране. Изготвянето на подходящите по вид и съдържание упражнения бе съобразено с нивото на владеене на немски език на целевата група, с която се осъществи проектът.

2.4. Учебни материали

За целите на проекта бяха изготвени следните материали:

- работни листове със задачи;
- списъци с изразни средства с превод на български език;
- копия от картините;
- мултимедийна презентация;
- ресурси в „Мудъл“: „Lightbox Gallery“, „Форум“.

Разработените материали включваха задачи за изпълнение в трите посочени по-горе етапа на учебния сценарий.

2.5. Учебни дейности и задачи

2.5.1. Задачи за подготовка на посещението в галерията и въвеждане в работата с картините:

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДОЕЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

- Работа с асоциограма, чиято цел е да активира съответната лексика. В центъра е поставена думата „празник“ и три въпросителни думи – „Кой?“ „Какво?“ и „Къде?“ (Приложение 1).

- Попълване на таблица с две колони с цел прецизиране, съпоставяне и разграничаване на лексикалните единици от тематичните полета „празник“ и „ежедневие“. За отговор на въпроса „Какво принадлежи към един празник и какво не?“ е предоставен списък с дейности, локации, лица, същества от животинския свят и обекти, чиято принадлежност студентите трябва да определят. Така се затвърждават основни социокултурни знания в областта както на родната, така и на културата на изучавания език (Приложения 2, 3).

- Разсъждения върху презентация на Power Point, изготвена от преподавателите, в която на няколко отделни слайда се показва по един елемент от картина. От произведението е оставен фрагмент, съдържащ сигнификантна част от творбата. При творбата „При бръснаря“ това е шапката, заемаща централно място в платното, при „Селски празник“¹⁰ – това е тромпет, при „Еврейско семейство“ – гайда, при „След лов“ – ловец с куче, а при „Завръщане“ отрязъкът обхваща долната част от картината. На студентите се поставя задачата с помощта на избрания елемент да направят предположения за останалата част от картината. В зависимост от нивото на владеене на езика това би могло да стане под формата на свързан текст при по-високите нива или чрез изготвянето на колаж от думи, описващи липсващите части от картината при по-ниските нива. (Приложение 4).

- Разговор на тема „картинна галерия“, в който се обсъжда предназначението на музеите и картинните галерии и свързаните с тях опит, впечатления и мнения на студентите. Прави се съвместен виртуален тур на Галерия „УниАрт“¹⁰. Студентите получават списък (или картончета) с изрази, обозначаващи различни дейности, например „гледам внимателно“, „говоря високо“, „фотографирам“ и др. Групираат ги в две колони: „Разрешено е“ / „Не е разрешено“. С

¹⁰ http://www.uniart.bg/gallery/new/bg/11_gallery.swf, прочетен 30.03.2018.

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

тяхна помощ формулират правила за поведение в картинната галерия. Същевременно прилагат усвоения наскоро модален глагол „dürfen“, с който се изразява позволение, а в комбинация с отрицание и забрана (Приложение 5).

2.5.2. Задачи за работа с картините в галерията:

- Запознаване с изложбата „Празници на сетивата“ с помощта на лекция на специалист от галерията и на допълнителни информационни материали;
- Работа с част, елемент от картина, (вж. 2.4.1.) и предоставени опорни думи. Фрагментът и опорните думи са на картончета и с тяхна помощ студентите трябва да намерят съответната картина в галерията. След откриване на картината студентите получават задачата да я опишат, подпомогнати от списъци с опорни думи на немски език, отчасти с превод на български език.

• Подреждане на пъзели, изготвени от картините, като студентите работят по двойки. При следващата задача към творбите студентите избират от така подредените картини един елемент, който представят като „замръзнала картина“ (неподвижно без да се говори), а останалите от групата се опитат да отгатнат от коя картина е съответната сцена.

2.5.3. Задачи за работа след посещението в галерията:

• Попълване на работен лист, в който студентите определят дейности, свързани с бита и празниците, като положителни или отрицателни; подреждат в три колони характерното за празниците в миналото, в миналото и днес, само в миналото (Приложение 6).

• Задачи в учебната платформа „Мудъл“, които дават възможност за по-задълбочена работа с картините:

- Комикси, които се радват на голяма популярност сред младото поколение и в същото време са изключително благодатни за работа в часовете по чужд език. В картините „Завръщане“, „Селски празник“,

„ПРАЗНИЦИ ЗА СЕТИВАТА“ В ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО И В ЧУЖДОЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ

„След лов“, „При бръснаря“ са добавени речевни балони и студентите имат за задача да попълнят репликите на отделните образи. Така те формулират предположения какво биха могли да казват в този момент отделните персонажи, изобразени на платното (Приложение 7);

- Избор на картина, която студентите да опишат, като отговарят на въпросите: „Кой е на картината?“ „Какво се случва?“ „Къде?“ „Какво се е случило преди това?“ „Какво е настроението?“;

- Разглеждане на изготвените от другите студенти задачи и подготвяне на кратък коментар към тях.

2.6. Резултати

Краткосрочните резултати показаха изпълнение на набелязаните конкретни цели. Студентите затвърдиха и обогатиха своите лексикални и граматични знания. Творбите на изкуството ги провокираха към свободни устни изказвания и към създаването на интересни писмени продукти. Със съдействието на специалистите от Галерия „УниАрт“ бяха обогатени знанията им в областта на изобразителното изкуство и културните традиции. Провокирано бе тяхното межкултурно съзнание, изострен бе усетът им за диалога между културите и свързаните с тях символи, между миналото и настоящето, между образа и словото.

Дългосрочни резултати биха могли да бъдат установени в бъдеще, с наблюдения върху участниците за по-дълъг период от време, както и с провеждането на проекта с други учещи.

2.7. Реакции на студентите

Проектът бе приет положително от включилите се в него студенти, което се изрази в активно изпълнение на задачите, задаване на въпроси относно особености в художествените творби (напр. характерни музикални инструменти) и правене на межкултурни сравнения. Участието в проекта предизвика у студентите интерес към Галерия „УниАрт“ и към другите изкуства в НБУ (Университетски театър). Те изразиха

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

задоволство от прилагането на наученото в практиката и заявиха желанието си да се включат отново в подобни занимания.

2.8. Изводи

Използването на произведения на изкуството в обучението по чужд език създава междупредметни връзки (езикови умения, живопис, театър и др.), извежда обучаемите извън пределите на учебната зала, дава възможност за прилагане на езика в реални условия. Всичко това разнообразява учебния процес и го прави по-ефективен, като повишава мотивацията на студентите. Не на последно място подготовката и реализирането на този проект представлява предизвикателство и за екипа от преподаватели, дава им възможност за креативна изява и ги вдъхновява за прилагането на разнообразни методи в обучението по чужд език.

2.9. Идеи

След провеждането на проекта се оформиха идеи за разширяването, задълбочаването и обогатяването му. Това може да се постигне чрез представяне на студентските работи, създадени в рамките на проекта под формата на изложба и/или на сайта на университета. Проектът може да се подготви и за други езикови нива и целеви групи, като се използват актуалните изложби в Галерия „УниАрт“. Включването на театрални постановки, литературни творби и музикални произведения ще обогати проекта и ще създаде нови междупредметни връзки.

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДОЕЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

Паси, И. (1985). *Немска класическа естетика*.
София: Наука и изкуство.

Текев, Г. *Георги Текев за Галерия УниАрт / Ау-
дитория „Семейство Божидар Даневи“*. <http://www.uniart.bg/%D0%A0%D0%B0%D0%B7%D0%B-%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B8/1/MNevct-KXcpKvY1OHg9K3cpezcxOvM9aXcdOPcZKrlZKLY-VOLcZOPcVKvIJ>, прочетен 30.03.2018.

Трим, Дж., Норт, Бр., Кост, Д. (2006). *Обща европейска езикова рамка: учене, преподаване, оценяване*. Варна: Релакса.

Baur, R. S., Ochońska, D. (2015). Sprache durch Kunst als Chance im europäischen Kontext. In: Wydawnicza, R. (ed.). *Konińskie Studia Językowe : KSJ 3, (2)*. Konin: Filologiczny PWSZ w Koninie, 139-158, URL: <http://www.ksj.pwsz.konin.edu.pl/wp-content/uploads/2016/01/KSJ-32-139-158.pdf>, прочетен 25. 04. 2017.

Bernstein, N., Lerchner, Ch. (2014). Vorwort. In: Bernstein, N., Lerchner, Ch, (Hrsg.). *Ästhetisches Lernen im DaF-/DaZ-Unterricht. Literatur – Theater – Bildende Kunst – Musik – Film*. Materialien Deutsch als Fremdsprache, Band 93. Göttingen: Universitätsverlag, V – VIII.

Chen, E. V. (2014). Die Sprache der Dinge; Ästhetisches Lernen und Visual Literacy in der Ausbildung von DaF-Lernenden – Über die Arbeit mit Bildern und Objekten. In: Bernstein, N., Lerchner, Ch, (Hrsg.). *Ästhetisches Lernen im DaF-/DaZ-Unterricht. Literatur – Theater – Bildende Kunst – Musik – Film*. Materialien Deutsch als Fremdsprache, Band 93. Göttingen: Universitätsverlag, 268 – 277.

Kramsh, Cl. (2006). Symbolische Kompetenz durch literarische Texte. In: *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts, 44: Fremdsprache Literatur*, 35 – 40.

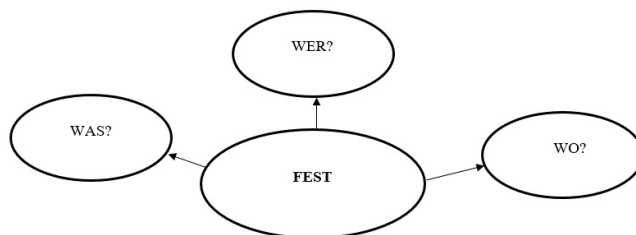
Kramsh, Cl. (2009). *The Multilingual Subject*. Oxford Applied Linguistics. Oxford: Oxford University Press.

Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева

Massoudi, G. et al. *Deutsch lernen im Museum. Projekt des Goethe-Instituts Georgien und des Georgischen Nationalmuseums*. Goethe Institut, o. J. (без място и дата на издаване). <https://www.goethe.de/resources/files/pdf88/deutsch-lernen-im-museum.pdf>, прочетен 25.04.2017.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

Приложение 1

Приложение 2

Was gehört zu einem Fest und was nicht?

Aktivität	Ja	Nein
essen		
trinken		
rauchen		
sich umarmen		
tanzen		
(sich) rasieren		
spielen		
Musik machen		
Musik hören		
singen		
sprechen		
flirten		

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДООЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

in die Kirche gehen		
reiten		
spazieren gehen		
Karten spielen		
liegen		
in die Kneipe gehen		
(sich) küssen		

Приложение 3

Feste: Was ist positiv (+), was ist negativ (-)?

Ordnen Sie zu und ergänzen Sie die Tabelle.

rauchen, tanzen, spielen, müde sein, essen, zu viel essen, zu viel trinken, sich umarmen, Musik machen, Musik hören, singen, sprechen, flirten, spazieren gehen, Karten spielen, liegen, (sich) küssen

positiv:	negativ:

Приложение 4

„При бръснаря“

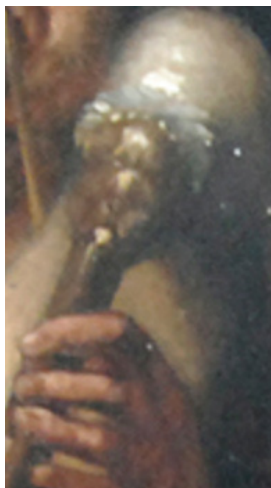

*Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева*

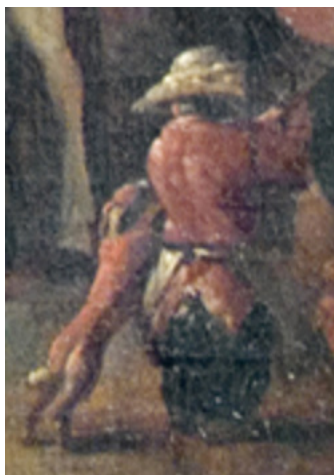
„Завръщане“

„Еврейско семейство“

„След лов“

„ПРАЗНИЦИ ЗА
СЕТИВАТА“ В
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО
ИЗКУСТВО И В
ЧУЖДООЗИКОВОТО
ОБУЧЕНИЕ

„Селски празник“ 1

Приложение 5

Was darf man in einer Galerie (nicht) machen? Ergänzen Sie die Tabelle!

Man darf ...	Man darf nicht/kein...

Приложение 6

Feste früher und heute: Was gehört dazu?

Musik machen, Dudelsack spielen, reiten, zu viel trinken, zu viel essen, Karten spielen, Pfeife rauchen, flirten, in die Kirche gehen, spazieren gehen, sich umarmen, Musik hören, singen, telefonieren, sich küssen ...

Früher	Früher und heute	Heute

Анелия Ламбова,
Елена Савова,
Нора Кръстева,
Росица Василева

Приложение 7

„Селски празник“ 1

„Селски празник“ 2

